

36 865 Herindeling van de gemeenten Hilversum en Wijdemeren

Nr. 8 VERSLAG

Vastgesteld 20 maart 2026

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken, belast met het voorbereidend onderzoek van dit wetsvoorstel, heeft de eer als volgt verslag uit te brengen van haar bevindingen.

Onder het voorbehoud dat de regering op de gestelde vragen en de gemaakte opmerkingen afdoende zal hebben geantwoord, acht de commissie de openbare behandeling van dit wetsvoorstel voldoende voorbereid.

De voorzitter van de commissie,
Kisteman

De adjunct-griffier van de commissie,
Van der Haas

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	1
2. Voorgeschiedenis en totstandkoming herindelingsadvies	3
3. Toets aan het Beleidskader gemeentelijke herindeling 2018	5
3.1 Draagvlak	5
3.2 Bestuurskracht	9
3.3 Interne samenhang en nabijheid van bestuur	9
3.4 Regionale samenhang	11
3.5 Voorwaarden lichte samenvoeging	11
4. Gevolgen van de herindeling	11
4.1 Financiële aspecten	11
5. Overige aspecten	12
5.1 Herindelingsverkiezingen en zittingsduur gemeenteraad	13

1. Inleiding

De leden van de D66-fractie willen aangeven dat het waardevol is om in gesprek met inwoners te gaan wanneer er een herindeling aan de orde is. Deze leden hechten veel waarde aan lokale democratie en participatie, maar hechten ook waarde aan het huis van Thorbecke. De gemeente Wijdemeren heeft de fusie in werking gezet. Zij benadrukken dat het Rijk vervolgens dient te toetsen of het proces goed is verlopen en of de fusie uiteindelijk bij zal dragen aan het doel: een goed functionerende gemeente die ook toekomstbestendig is. Daarom voelen zij in deze eindfase een verantwoordelijkheid om waar mogelijk zorgen van inwoners weg te nemen. Zij hebben na het lezen van de stukken en het bijwonen van een werkbezoek een aantal vragen.

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel inzake de herindeling van de gemeenten Hilversum en Wijdmeren. Graag willen deze leden de regering daarover een aantal vragen stellen.

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel tot lichte herindeling van de huidige gemeenten Hilversum en Wijdmeren. Deze leden vinden het van belang te constateren dat deze herindeling van onderop tot stand gekomen is en door de besturen en de inwoners van beide gemeenten breed gedragen worden. Zij vinden het verstandig en moedig dat de gemeente Wijdmeren zelf op zoek is gegaan naar een bestendige toekomst voor de dienstverlening aan haar inwoners toen uit verschillende situaties en onderzoeken bleek dat door een gebrek aan bestuurskracht de gemeente onvoldoende in staat bleek om een duurzaam gezonde toekomst voor de gemeente te borgen. In het licht van deze situatie en in het licht van het feit dat Wijdmeren en Hilversum gezamenlijk tot een herindelingsontwerp zijn gekomen staan zij positief tegenover de voorgenomen gemeentelijke herindeling. Zij hebben voor dit moment nog enkele vragen aan de regering.

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het wetsvoorstel en het achterliggende herindelingsadvies. Mede naar aanleiding van het werkbezoek aan de genoemde gemeenten hebben deze leden nog een aantal vragen.

De leden van de JA21-fractie hebben kennisgenomen van het voorliggende wetsvoorstel. Deze leden hebben hierover diverse vragen.

De leden van de FVD-fractie hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel tot herindeling van de gemeenten Hilversum en Wijdmeren. Deze leden staan in het algemeen zeer kritisch tegenover herindelingen. Er is inmiddels namelijk heel, heel veel onderzoek dat uitwijst dat de effecten van herindelingen op de kosten en kwaliteit van voorzieningen en vooral op de politieke participatie en betrokkenheid van inwoners overwegend negatief zijn. Te denken valt bijvoorbeeld aan de studies van professor Maarten Allers van het COELO-instituut of het artikel van professor Denters met de veelzeggende titel ‘Het succes van falend beleid’, dat inmiddels alweer drie decennia geleden gepubliceerd is. Is de regering hiermee bekend? Waarom blijft de regering gemeenten samenvoegen als wetenschappelijk onderzoek uitwijst dat het heel waarschijnlijk beter is, voor de kosten en kwaliteit van publieke voorzieningen en voor de politieke participatie en betrokkenheid van inwoners, om gemeenten te splitsen in plaats van samen te voegen? Zou de regering niet beter met een voorstel kunnen komen om de vorige herindeling waaruit de gemeente Wijdmeren is ontstaan – en waar veel inwoners, begrepen deze leden tijdens een werkbezoek aan de gemeente Wijdmeren, niet blij mee zijn – ongedaan te maken? Behoort het opheffen van een gemeente, in dit geval de gemeente Wijdmeren die zal verdwijnen in de gemeente Hilversum, vanuit democratisch oogpunt niet eerst aan de inwoners van een gemeente te worden voorgelegd? Waarom is dat hier niet gebeurd? Is de regering bereid hier alsnog zorg voor te dragen?

De leden van de BBB-fractie hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel tot herindeling van de gemeenten Hilversum en Wijdmeren. Deze leden hebben hierover nog een groot aantal vragen. Voor hen staat dit wetsvoorstel namelijk niet op zichzelf, maar past het in een bredere ontwikkeling waarin gemeenten steeds groter worden, de overheid steeds verder van burgers komt te staan en inwoners zich steeds minder gehoord voelen.

Tijdens een werkbezoek van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken aan de gemeenten Hilversum en Wijdmeren is uitgebreid gesproken met bestuurders, raadsleden en inwoners.

Deze gesprekken hebben bij deze leden grote vragen opgeroepen over het maatschappelijk draagvlak, het democratische proces en de onderbouwing van de herindeling.

De leden van de SGP-fractie hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel. Deze leden zijn niet tevreden over de wijze waarop de herindeling wordt toegelicht. Zij zijn van mening dat de weergave op belangrijke onderdelen onvoldoende recht doet aan de feiten en omstandigheden met betrekking tot de gemeente Wijdmeren. Dat kan volgens deze leden negatieve gevolgen hebben voor het draagvlak.

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben kennisgenomen van het wetsvoorstel herindeling van de gemeenten Hilversum en Wijdmeren. Deze leden maken van de gelegenheid gebruik enkele vragen te stellen over het wetsvoorstel.

De leden van Groep Markuszower hebben kennisgenomen van het voorstel tot herindeling van de gemeenten Hilversum en Wijdmeren. Wat deze leden betreft roept dit voorstel echter meer vragen en zorgen op dan dat het overtuigt. De indruk dringt zich op dat hier een bestuurlijke oplossing wordt doorgedrukt, terwijl de democratische legitimatie wankel is en wezenlijke bezwaren onvoldoende serieus zijn genomen.

2. Voorgeschiedenis en totstandkoming herindelingsadvies

In juli 2023 besloot de gemeente Wijdmeren een bestuurlijke fusiepartner voor een herindeling te zoeken. Er is uiteindelijk gekozen voor een herindeling met de gemeente Hilversum. De leden van de VVD-fractie vragen de regering of er naast Hilversum ook andere gemeenten in beeld zijn geweest als mogelijke fusiepartner voor de gemeente Wijdmeren. Zo ja, om welke gemeenten gaat het? Wat was doorslaggevend om het traject met de gemeente Hilversum aan te gaan? Zij vragen de regering hier nader op in te gaan.

De leden van de CDA-fractie vragen of nader toegelicht kan worden of er overwogen is om alleen een ambtelijke fusie door te voeren. Voorts vragen deze leden om een overzicht van de bijbehorende voor- en nadelen.

De regering schrijft dat de gemeente Wijdmeren in 2023 onder financieel toezicht is gesteld. De leden van de FVD-fractie vragen wat de oorzaak van deze financiële problemen was. Is het correct dat deze problemen inmiddels zijn opgelost? Kan de regering in het algemeen aangeven hoe financieel gezond, op dit moment, de gemeenten Hilversum en Wijdmeren zijn en wat, op dit moment, specifiek de solvabiliteit is van de gemeente Wijdmeren en van de gemeente Hilversum?

Deze leden zijn benieuwd naar wat 'bestuurskracht' is. Is het gerelateerd aan de omvang van een gemeente? Of kunnen kleine gemeenten met bijvoorbeeld een paar duizend inwoners in theorie net zo 'bestuurskrachtig' zijn als een grote gemeente met meer dan honderdduizend inwoners? Hoe is de regering in staat om een gebrek aan 'bestuurskracht' te onderscheiden van 'incompetent bestuur'? Zouden de vermeende 'bestuurskrachtproblemen' van de gemeente Wijdmeren wellicht ook niet het resultaat kunnen zijn van jarenlang incompetent bestuur? Bijna alle inwoners die de commissie voor Binnenlandse Zaken sprak tijdens het werkbezoek dat de commissie heeft afgelegd lieten blijken (zeer) ontevreden te zijn over hun gemeentebestuur. Is de regering daarvan op de hoogte? Kortom, zou 'incompetent bestuur' wellicht niet ook de oorzaak kunnen zijn van de (vermeende) problemen waar de gemeente Wijdmeren mee te maken heeft? Waaruit blijkt, op dit moment, concreet een 'gebrek aan

bestuurskracht' van de gemeente Wijdmeren? Welke taken kan, op dit moment, de gemeente Wijdmeren, vanwege een gebrek aan 'bestuurskracht', concreet, niet goed uitvoeren?

De leden van de BBB-fractie lezen dat de regering stelt dat Hilversum de 'beste herindelingspartner' voor Wijdmeren zou zijn, mede gelet op de financiële positie van Hilversum en de gedeelde geschiedenis tussen beide gemeenten. Deze leden vragen de regering om te concretiseren wat precies met deze gedeelde geschiedenis wordt bedoeld. Kan de regering dit nader toelichten?

Deze leden merken op dat uit de stukken blijkt dat andere gemeenten in de regio niet bereid waren om Wijdmeren over te nemen. Uiteindelijk bleef Hilversum als enige serieuze fusiepartner over. Kan de regering bevestigen dat Hilversum feitelijk de enige gemeente was die bereid was om Wijdmeren te laten fuseren? In hoeverre kan dan nog worden gesproken van een open en serieuze verkenning van alternatieven? Is het dan überhaupt wel eerlijk om te spreken van een keuze voor de beste partner, als er feitelijk geen alternatief was?

Zij vragen daarom of serieus is gekeken naar andere varianten, zoals een voortzetting van zelfstandigheid met versterking van de ambtelijke organisatie; een ambtelijke fusie zonder bestuurlijke fusie, zoals een splitsing van Wijdmeren of aansluiting bij andere regio's, bijvoorbeeld richting Stichtse Vecht. Waarom zijn deze varianten uiteindelijk afgefallen? Kan de regering per bovengenoemde variant daarvoor een verklaring geven?

De leden van de SGP-fractie krijgen uit de toelichting de indruk alsof na het stopzetten van het eerdere herindelingstraject in 2018 al snel een consistente lijn zou zijn ontstaan dat de zelfstandige toekomst van Wijdmeren onhoudbaar was, waarbij de rol van het financieel toezicht vanaf 2023 een belangrijke rol speelde. Deze leden vragen de regering tegen deze achtergrond allereerst in te gaan op het gegeven dat bij de laatstgehouden raadsverkiezingen in Wijdmeren, in 2022, een grote meerderheid van de volksvertegenwoordigers duidelijk tegen een herindeling was. Ook vragen zij de regering om in te gaan op de ontwikkeling van de financiële situatie na 2023. In hoeverre is die situatie nog steeds zo nijpend?

Zij hebben vragen over de transparantie van het doorlopen proces. In de toekomstvisie 2026 van de gemeente Wijdmeren '*Niets doen*' is *geen optie meer!*' is het volgende te lezen: "Gekozen is voor een aanpak waarbij de fracties in de beslotenheid intensief met elkaar hebben gesproken. Dat heeft te maken met de grote gevoeligheid van het vraagstuk en de overtuiging dat een veilige omgeving nodig is om hier als fracties samen op een goede manier uit te komen. Het was daarmee ook een traject van de fracties, niet van de raad, in formele zin". Zij vragen een reflectie van de regering op het gegeven dat een belangrijk deel van het politieke proces onder verantwoordelijkheid van de gemeenten in een intensief traject buiten de formele vergaderorde van de gemeenteraad is vormgegeven.

Zij lezen dat de terinzagelegging van het herindelingsadvies heeft geleid tot 48 zienswijzen die het herindelingsontwerp op hoofdlijnen zouden bevestigen en suggesties bevatten om het herindelingsontwerp te verbeteren. Zij vragen of het klopt dat onder de zienswijzen ook een behoorlijk aantal uitgesproken kritische en afwijzende inbrengen waren. Zo ja, waarom is dat kritische karakter niet in de toelichting tot uitdrukking gebracht en waarom wordt een louter positief beeld geschetst? Bovendien vragen zij in hoeverre en op welke onderdelen het herindelingsadvies is bijgesteld.

De leden van de ChristenUnie-fractie lezen dat door de beperkte bestuurskracht en ambtelijke capaciteit dienstverlening aan inwoners onder druk kwam te staan in de gemeente Wijdmeren. Deze leden vragen de regering om hier voorbeelden bij te geven. Op welke manier hebben inwoners, maatschappelijke organisaties of bedrijven de gevolgen van deze beperkte bestuurskracht kunnen ondervinden?

Het uitgangspunt van het voorstel is dat de bestuurskracht van Wijdmeren tekortschiet en dat opschaling de oplossing vormt. Deze redenering wordt gepresenteerd als bijna vanzelfsprekend, maar dat is zij volgens de leden van de Groep Markuszower allerm minst. Dat een gemeente problemen kent, betekent nog niet dat opheffing en absorptie door een grotere buurgemeente de enige of beste oplossing is. De onderbouwing waarom andere opties, zoals intensieve samenwerking, versterking van de ambtelijke organisatie of alternatieve herindelingsvarianten niet zouden volstaan, blijft opvallend mager. Zij krijgen sterk de indruk dat de uitkomst dus al vroeg vaststond en dat alternatieven niet of amper zijn afgewogen. Kan de regering hierop reageren?

3. Toets aan het Beleidskader gemeentelijke herindeling 2018

3.1. Draagvlak

Bij een herindeling is maatschappelijk draagvlak belangrijk. De leden van de VVD-fractie hebben tijdens een werkbezoek van een aantal inwoners van de gemeente Wijdmeren begrepen dat zij onvoldoende betrokken zijn bij de besluitvorming van de gemeenteraad om tot deze herindeling te komen. Deze leden vragen de regering aan te geven hoe de betrokkenheid van de inwoners van de gemeente Wijdmeren bij deze herindeling is verlopen. Zij vragen de regering nader in te gaan op de wijze waarop de participatie van de inwoners heeft plaatsgevonden. Is de regering van mening dat de participatie van de inwoners van Wijdmeren voldoende is geweest? Graag krijgen deze leden een reactie van de regering.

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie hechten veel waarde aan het belang van lokale voorzieningen. Deze leden vinden het daarom van belang dat in alle dorpen en wijken er voldoende voorzieningen zijn. Zij begrijpen de zorgen van inwoners uit Wijdmeren dat hun dorps karakter mogelijk wordt aangetast en dat voorzieningen op termijn zouden kunnen verdwijnen. Deelt de regering deze zorgen? Kan de regering aangeven op welke wijze – ook na de gemeentelijke herindeling – het dorps karakter kan worden gewaarborgd en het voorzieningenniveau zoveel mogelijk op peil kan worden gehouden? Deelt de regering de mening van deze leden dat het behoud van het dorps karakter van de huidige gemeente Wijdmeren en een goed voorzieningenniveau in de beide huidige gemeenten van belang zijn voor het draagvlak voor de herindeling in beide gemeenten?

De leden van de JA21-fractie constateren dat er geen lokaal referendum heeft plaatsgevonden over de voorgenomen herindeling. Deze leden vragen de regering waarom ervoor is gekozen om inwoners niet rechtstreeks via een referendum te raadplegen over deze bestuurlijke wijziging.

Deze leden hebben kennisgenomen van het uitgevoerde draagvlakonderzoek en constateren dat de vraagstelling voornamelijk gericht lijkt te zijn geweest op de wijze waarop de fusie vormgegeven dient te worden, in plaats van op de vraag of inwoners überhaupt voorstander zijn van de fusie. Zij vragen de regering hoe zij deze vorm van participatie beoordeelt in het licht van het vereiste van aantoonbaar draagvlak. Zij vragen de regering of zij erkent dat hiermee het risico bestaat op zogenoemde schijninspraak, waarbij de uitkomst van het proces feitelijk al vastligt en inwoners slechts mogen meedenken over de invulling daarvan.

Deze leden constateren dat de regering stelt dat sprake is van voldoende maatschappelijk draagvlak, maar merken op dat uit het recente werkbezoek van de commissie voor Binnenlandse Zaken aan de betrokken gemeenten een ander beeld naar voren kwam, waarbij door inwoners en lokale vertegenwoordigers expliciet is aangegeven dat onder een deel van de bevolking geen sprake is van breed gedragen steun voor de voorgenomen herindeling en

dat het doorlopen participatieproces niet als voldoende en niet als representatief wordt ervaren. Zij vragen de regering hoe deze signalen uit de praktijk zich verhouden tot de conclusie in de memorie van toelichting dat er sprake zou zijn van voldoende maatschappelijk draagvlak. Erkent de regering dat deze signalen twijfel oproepen over de mate waarin daadwerkelijk sprake is van een breed gedragen herindelingsvoorstel? Is de regering bereid deze signalen zwaarder te laten meewegen in de beoordeling van het draagvlakcriterium, en zo nee, waarom niet?

De leden van de FVD-fractie vragen op basis waarvan de regering van mening is dat er sprake is van draagvlak voor deze herindeling onder de inwoners van de gemeente Wijdmeren. Is de regering ermee bekend dat de lokale partijen in de gemeente in 2022 expliciet campagne hebben gevoerd tegen een herindeling, om vervolgens een jaar later, in 2023, in te stemmen met het opstarten van een herindelingstraject? Kan de regering uitleggen hoe het instemmen van de gemeenteraad van Wijdmeren met de herindeling door de regering gepresenteerd kan worden als het 'bewijs van draagvlak' als partijen in de gemeenteraad die expliciet en vocaal in 2022 nog campagne hebben gevoerd tegen een herindeling en daarop zijn gekozen door de bevolking als een blad aan de boom omdraaien na de verkiezing en dan ineens voor een herindeling blijken te zijn? Is er, bij gebrek aan een referendum en lokale politieke partijen die zich houden aan hun verkiezingsbeloften, iets, democratisch gesproken, wat de inwoners van de gemeente Wijdmeren nog hadden kunnen doen om deze herindeling tegen te gaan? Is aan de inwoners van de gemeente Wijdmeren, bijvoorbeeld in een opiniepeiling, überhaupt ooit de keuze 'geen herindeling' voorgelegd? Is de regering ermee bekend dat de consultatieronde die de commissie voor Binnenlandse Zaken zelf heeft georganiseerd over de herindeling heeft geresulteerd in ongeveer 400 reacties uit Wijdmeren waarvan driekwart zich negatief uitsprekt over de voorgenomen herindeling? Zouden, bij een dergelijk evident gebrek aan maatschappelijk draagvlak in Wijdmeren en een lokaal bestuurlijk draagvlak waarbij vanwege het verbreken van verkiezingsbeloften door lokale partijen het democratisch draagvlak ontbreekt, de inwoners van de gemeente Wijdmeren niet in staat moeten worden gesteld zich alsnog uit te spreken over de wenselijkheid van deze herindeling in een referendum? Zo nee, waarom niet?

De leden van de BBB-fractie hebben grote vragen bij de conclusie van de regering dat er voldoende maatschappelijk draagvlak bestaat voor deze herindeling. De regering verwijst naar participatiebijeenkomsten, enquêtes, straatinterviews en een participatietraject. Deze activiteiten zijn onder meer beschreven in het logboek bij het herindelingsadvies. Tijdens het werkbezoek van de commissie voor Binnenlandse Zaken werd echter door veel inwoners aangegeven dat zij het gevoel hebben dat het besluit feitelijk al genomen was voordat de participatie begon. Kan de regering hierop reflecteren?

Deze leden vragen in het bijzonder of de regering de mening deelt dat dit de verkeerde volgorde van participatie is. Kan de regering de in het activiteitenlogboek genoemde enquêtes met de Kamer delen, inclusief de vragen, de uitkomsten en de hoeveelheid deelnemers? Zij zouden daar veel waarde aan hechten en de regering daar erkentelijk voor zijn. Verder zijn zij benieuwd op welke manier is gemeten of inwoners daadwerkelijk voor of tegen een fusie zijn. Kan de regering überhaupt één concrete peiling/enquête noemen waarin inwoners van Wijdmeren en Hilversum expliciet is gevraagd: 'wilt u fuseren met Hilversum/Wijdmeren?'?

Deze leden lezen dat er in totaal 48 zienswijzen zijn ingediend tijdens de terinzagelegging. Kan de regering toelichten hoe deze zienswijzen zich verhouden tot het totale aantal inwoners? Kan dit lage aantal zienswijzen komen doordat de gemeente Wijdmeren reeds een

fusiegemeente is en de inwoners nu al weinig met de gemeente hebben? Zou in dat geval een splitsing van de gemeente niet beter zijn?

Deze leden hebben tijdens het genoemde werkbezoek veel inwoners gesproken die aangaven dat zij het gevoel hebben dat hun stem onvoldoende is gehoord. Hoe beoordeelt de regering dit signaal? Is de regering bekend met het initiatief WijdmerenStemt.nl, waarop inwoners de vraag is voorgelegd of Wijdmeren zelfstandig moet blijven of moet fuseren met Hilversum, waarbij ongeveer 70 procent van de deelnemers zich tegen een fusie met Hilversum heeft uitgesproken en waarbij slechts 23 procent zegt voorstander te zijn? Kan de regering toelichten hoe deze uitkomst zich verhoudt tot de conclusie in de memorie van toelichting dat er sprake zou zijn van maatschappelijk draagvlak voor de herindeling? Is de regering eveneens bekend met eenzelfde soort initiatief voor de gemeente Hilversum, te weten HilversumStemt.nl, waarbij er meer tegenstanders dan voorstanders van een fusie?

Deze leden constateren dat het bestuurlijke draagvlak vooral wordt afgeleid uit de stemverhoudingen in de gemeenteraden. Zij vragen de regering of zij de mening deelt dat bestuurlijk draagvlak niet automatisch betekent dat er ook maatschappelijk draagvlak bestaat. Kan de regering reflecteren op de situatie waarin een gemeenteraad unaniem besluit tot opheffing van de eigen gemeente, terwijl een deel van de inwoners aangeeft zich onvoldoende gehoord te voelen?

Deze leden vragen hoe de regering de omslag van de grootste lokale partij in Wijdmeren beoordeelt, die bij de verkiezingen van 2022 campagne voerde met behoud van zelfstandigheid maar later instemde met een herindeling. Welke betekenis moet volgens de regering aan deze ontwikkeling worden gehecht bij de beoordeling van het maatschappelijk draagvlak voor deze herindeling?

Deze leden merken op dat er geen referendum onder de inwoners van Wijdmeren of Hilversum heeft plaatsgevonden. Uit gesprekken tijdens het genoemde werkbezoek bleek dat binnen de gemeenteraad van Wijdmeren wel is geopperd om een referendum te houden, maar dat de raad hier uiteindelijk van heeft afgezien. Zij vragen de regering hoe zij het instrument van een referendum beoordeelt bij een ingrijpend besluit zoals het opheffen van een gemeente. Wat is hierin het standpunt van de regering? Is de regering het met deze leden eens dat een gemeentelijke herindeling één van de meest ingrijpende bestuurlijke besluiten is die een gemeenschap kan treffen? Waarom is er in dit geval geen referendum georganiseerd? Zou de regering het wenselijk vinden dat inwoners zich bij toekomstige gemeentelijke herindelingen via een referendum kunnen uitspreken? Is zij bereid om de algemene regels voor herindelingen hierop aan te passen? Voorts vragen deze leden naar de appreciatie van de regering op het amendement dat door het lid Vermeer is ingediend om alsnog een raadplegend referendum te organiseren in beide gemeenten.

De leden van de SGP-fractie kunnen niet goed begrijpen hoe de regering in de toelichting kan stellen dat de herindeling ook op brede steun van de inwoners van beide gemeenten kan rekenen. Deze leden wijzen erop dat tijdens de eerste herindelingsprocedure een substantieel deel van de inwoners van Wijdmeren zich tegen de herindeling keerde en dat ook de uitslag van de gemeenteraadsverkiezing van 2022 uitdrukking gaf aan dat gevoel. Uit het logboek van activiteiten is deze leden niet gebleken dat aan inwoners uitdrukkelijk de specifieke vraag gesteld is wat zij vinden van de voorgenomen herindeling. Integendeel, vrijwel alle activiteiten lijken erop gericht te zijn geweest in beeld te brengen wat de wensen van de inwoners zijn in de veronderstelde nieuwe gemeente, in een zogenoemd ‘participatief traject’. Deze leden vragen of de regering kan toelichten op basis van welke bronnen en gegevens de brede steun van de bevolking wordt verondersteld, anders dan het feit dat een participatief traject heeft plaatsgevonden.

Deze leden constateren dat de gemeente Hilversum volgens de regering in 2024 een verkennende peiling heeft verricht naar de mogelijkheid van herindelen. In het logboek wordt gesproken over een online enquête. Is dit de peiling waar de regering naar verwijst? Welke resultaten zijn uit deze instrumenten gekomen als het gaat om de wenselijkheid van een herindeling?

Deze leden lezen in de toelichting dat de minister verlangt dat er wordt geïnvesteerd in het peilen en vergroten van het maatschappelijk draagvlak, door inwoners voldoende gelegenheid te geven om hun ideeën te delen en eventuele zorgen te uiten. Deze leden menen dat deze verwachting onvoldoende uitdrukking geeft aan hetgeen het Beleidskader herindeling verwacht. Zij wijzen erop dat het Beleidskader herindeling aangeeft dat het primair de verantwoordelijkheid van de betrokken gemeentebesturen is om het maatschappelijk draagvlak voor een herindeling te beoordelen. Die formulering ziet ook op het draagvlak voor de herindeling als zodanig, niet enkel op de wensen ten aanzien van de inrichting en het bestuur van de nieuwe gemeente en de mogelijkheid om gevoelens te uiten. Zij vragen een nadere toelichting op de onverkorte toepassing van het Beleidskader in deze situatie. Deze leden constateren dat bij eerdere herindelingen in veel gevallen wel op enig moment sprake is geweest van een raadpleging van de bevolking of in ieder geval van het expliciet bieden van de mogelijkheid voor burgers om zich uit te spreken over de specifieke vraag of een herindeling al dan niet de voorkeur heeft. Het is vervolgens aan de betreffende colleges en gemeenteraden om mede op basis van die gegevens een besluit te nemen. Vindt de regering het wenselijk dat bij een zo zwaarwegend besluit als een herindeling niet uitdrukkelijk aan de inwoners van de gemeente om hun mening over een besluit terzake gevraagd wordt? Zou een minimale vorm van raadpleging van de bevolking gericht op een herindelingsbesluit niet wettelijk verplicht moeten zijn, juist ten dienste van de bestuurlijke besluitvorming?

De leden van de ChristenUnie-fractie achten het bij gemeentelijke fusies en herindelingen van belang dat er voldoende bestuurlijk en maatschappelijk draagvlak is. Dat geldt te meer nu hier een lange geschiedenis van pogingen tot herindeling aan vooraf gaat. Deze leden zien dat de gemeenten op verschillende manieren hun burgers betrokken hebben bij het besluit. De regering concludeert dat inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties actief betrokken zijn bij het herindelingsproces. Uit de memorie van toelichting wordt echter niet duidelijk wat de geaggregeerde inhoudelijke resultaten van dit participatieproces waren. Kan de regering dit nader expliciteren en uitleggen hoe de resultaten van de inspraakgelegenheden en de gedeelde zorgen bij de internetconsultatie zijn meegewogen in het herindelingsadvies en voorliggend wetsvoorstel? Aanvullend vragen zij hoe de regering (de noodzaak voor) het voorgestelde referendum over de herindeling beoordeeld.

Problematisch is volgens de leden van de Groep Markuszower het punt van het draagvlak. In de memorie van toelichting wordt een beeld geschetst van zorgvuldig doorlopen participatie en voldoende steun. Tegelijkertijd laten signalen uit de samenleving een heel ander beeld zien: inwoners die zich niet gehoord voelen, die aangeven nooit expliciet te zijn geraadpleegd over de vraag of zij überhaupt willen fuseren en die zich overvallen voelen door een besluit dat feitelijk al genomen lijkt. Dat inwoners wel mochten meepraten over de invulling, maar niet over de principiële keuze, ondergraaft de geloofwaardigheid van het participatieproces fundamenteel. Dat de communicatie gebrekkig is blijkt eveneens uit het feit dat veel inwoners van de gemeenten tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 2026 niet eens op de hoogte waren van het feit dat er geen verkiezingen waren in hun gemeenten vanwege deze samenvoeging. Deze leden vinden het dan ook moeilijk te rijmen dat de regering spreekt van maatschappelijk draagvlak. Waar is dat draagvlak concreet op gebaseerd? Hoe kan worden volgehouden dat er sprake is van voldoende steun, terwijl er geen directe raadpleging van

inwoners heeft plaatsgevonden over deze ingrijpende stap? Waarom is er niet gekozen voor een referendum of een andere vorm van expliciete consultatie, juist gezien de omvang en impact van deze herindeling? Het lijkt er sterk op dat bestuurlijk draagvlak, in de vorm van meerderheden in gemeenteraden, wordt verward met maatschappelijk draagvlak onder inwoners, terwijl dat twee wezenlijk verschillende zaken zijn.

3.2 Bestuurskracht

De leden van de JA21-fractie vragen de regering waarom de reeds gerealiseerde ambtelijke fusie, waarbij circa 200 medewerkers zijn geïntegreerd in de organisatie van Hilversum, niet eerst over meerdere jaren wordt geëvalueerd alvorens over te gaan tot een bestuurlijke fusie. Deze leden vragen de regering of zij kan uitsluiten dat de belangrijkste bestuurskrachtproblemen reeds (grotendeels) worden opgelost via deze ambtelijke integratie, waardoor een bestuurlijke fusie disproportioneel zou kunnen zijn.

De leden van de BBB-fractie lezen dat de regering stelt dat Wijdmeren kampt met bestuurskrachtproblemen en dat zelfstandig voortbestaan op termijn niet houdbaar zou zijn. Kan de regering exact uiteenzetten welke concrete indicatoren zijn gehanteerd om tot deze conclusie te komen? Was het opheffen van de gemeente Wijdmeren echt de enige oplossing die voor handen lag?

Deze leden lezen dat Wijdmeren in 2023 onder preventief financieel toezicht stond en dat het niet lukte om tijdig een herstelplan in te dienen. Hoe kan het dat een gemeente met een gemeenteraad waarin één partij bijna een absolute meerderheid behaalde bij de verkiezingen van 2022 er niet in slaagde tijdig een herstelplan op te stellen? Deelt de regering de mening dat dit op zichzelf vragen oproept over de kwaliteit van het lokale bestuur? Deelt de regering tevens de mening dat met het opheffen van de gemeente Wijdmeren een paardenmiddel wordt ingezet voor een probleem dat ook kan worden verholpen door te investeren in het verbeteren van de kwaliteit van het lokale bestuur?

Deze leden lezen dat de ambtelijke organisatie van Hilversum wordt uitgebreid met circa 200 medewerkers vanuit Wijdmeren tot een omvang van ongeveer 1.000 medewerkers. De regering stelt dat de nieuwe gemeente hierdoor beter in staat zou zijn maatschappelijke opgaven het hoofd te bieden. Op welke wetenschappelijke literatuur of empirische studies is deze stelling gebaseerd? Kan de regering voorbeelden geven van onderzoek waaruit blijkt dat grotere gemeenten aantoonbaar beter functioneren dan kleinere gemeenten? Is de regering bereid om ook onderzoek te betrekken waaruit blijkt dat schaalvergroting juist kan leiden tot grotere afstand tot inwoners, minder betrokkenheid en verminderde democratische legitimiteit?

De veronderstelling dat schaalvergroting automatisch leidt tot betere bestuurskracht wordt door de leden van de Groep Markuszower betwist. Het samenvoegen van organisaties lost geen structurele problemen op het gebied van cultuur, samenwerking of bestuurlijke verhoudingen op. Het risico is reëel dat problemen niet verdwijnen, maar worden opgeschaald en minder zichtbaar worden. Kan de regering concreet onderbouwen waarom deze herindeling wél zal leiden tot verbetering en hoe wordt voorkomen dat dezelfde problemen zich in een groter geheel gaan herhalen?

3.3 Interne samenhang en nabijheid van bestuur

De leden van de D66-fractie merken op dat er onder inwoners van Wijdmeren de zorg leeft dat de lokale identiteit van hun dorpen niet voldoende aandacht krijgt bij een fusie met

Hilversum en dat hun zeggenschap verdwijnt. Draagvlak en een herkenbare lokale democratie zijn cruciaal voor het functioneren van een nieuwe gemeente. Welke mogelijkheden ziet de regering om erop aan te sturen dat dorpskernen binnen de nieuwe gemeente structureel worden betrokken via gebiedsgericht bestuur, bijvoorbeeld met dorpsraden en wijkcommissies? En hoe kan daarnaast de herkenbaarheid van de gemeente behouden worden in beleid en communicatie?

De leden van de VVD-fractie vernamen zorgen over het verlies van de eigenheid en gemeenschapszin in alle wijken en dorpen van Wijdmeren. Hoe wordt gewaarborgd dat de identiteit en het karakter van de verschillende dorpen van Wijdmeren langjarig behouden blijven na de herindeling?

De leden van de JA21-fractie constateren dat de regering stelt dat de nabijheid van bestuur gewaarborgd blijft via wijk- en dorpsgericht beleid. Deze leden vragen hoe deze waarborg zich concreet vertaalt in bestuurlijke invloed voor inwoners van de kleinere kernen binnen het huidige Wijdmeren.

Deze leden vragen de regering of zij erkent dat schaalvergroting per definitie spanning kan opleveren met bestuurlijke nabijheid, en hoe dit risico concreet wordt gemitigeerd. Zij vragen de regering of kan worden toegelicht waarom een bestuurlijke fusie noodzakelijk wordt geacht, gegeven het feit dat de ambtelijke fusie reeds tot stand is gebracht en mogelijk al voorziet in de beoogde efficiëntie- en kwaliteitsverbeteringen. Zij constateren dat de ambtelijke fusie reeds per 1 januari 2026 heeft plaatsgevonden. Zij vragen de regering waarom deze reeds gerealiseerde ambtelijke integratie niet eerst over een langere periode wordt geëvalueerd alvorens over te gaan tot een bestuurlijke fusie.

De leden van de BBB-fractie merken op dat tijdens het werkbezoek door veel inwoners grote zorgen werden geuit over het verlies van lokale identiteit en zeggenschap. Deze leden lezen dat de regering stelt dat de diversiteit van lokale gemeenschappen zal worden gewaarborgd via kernen-, buurt- en wijkbeleid. Kan de regering concreet toelichten hoe dit in de praktijk vorm krijgt? Welke bevoegdheden of budgetten krijgen dorpskernen daadwerkelijk om hun eigen identiteit te behouden? Hoe wordt voorkomen dat de dorpen van de voormalige gemeente Wijdmeren in de praktijk slechts ‘wijken’ van Hilversum worden?

De leden van de SGP-fractie vragen hoe de regering vanuit het perspectief van interne samenhang kijkt naar situaties waarin een stedelijke gemeente wordt samengevoegd met een gemeente met een aantal kernen en een groot buitengebied. In hoeverre is dat duidelijke verschil niet juist een extra risico vanuit het belang van interne samenhang en de nabijheid van bestuur? Zijn de samenhang en nabijheid niet eenvoudiger te waarborgen bij gemeenten die meer op elkaar lijken, zoals in dit geval de gemeente Wijdmeren en Gooise Meren?

De leden van de ChristenUnie-fractie achten het van belang dat er maatregelen worden genomen om de afstand tussen het gemeentebestuur en inwoners zo klein mogelijk te houden na de herindeling. Deze maatregelen gaan over het ophalen van kernwaarden uit de beide gemeenten, het inrichten van een participatieproces, het ontwikkelen van een gerichte aanpak en het zoveel mogelijk harmoniseren van het beleid tot de herindeling.

Deze leden merken op dat deze werkwijze vooral invloed heeft gehad tijdens het proces van de herindeling. Zij vragen op welke wijze de bestuurlijke nabijheid zal blijven worden gewaarborgd na de herindeling.

Zij zien dat er tussen de twee gemeenten momenteel al sprake is van samenwerking op het gebied van onder meer recreatie, voorzieningen en onderwijs. Zij hebben vernomen dat er

lokale zorgen zijn over het behoud van voorzieningen in de dorpskernen van de huidige gemeente Wijdmeren. De gemeente Wijdmeren wordt opgeheven, maar de gemeenschappen niet. Zij vragen hoe verzekerd wordt dat, zeker nu er gekozen is voor een lichte samenvoeging, de belangen van inwoners van de dorpskernen niet verdwijnen, nu deze kernen worden opgenomen in het meer stedelijke Hilversum.

3.4 Regionale samenhang

De leden van de BBB-fractie lezen dat de herindeling volgens de regering nauwelijks effect heeft op de regionale verhoudingen. Tegelijkertijd wordt in de memorie van toelichting erkend dat de herindeling gevolgen heeft voor de governance van de veiligheidsregio, waarbij het dagelijks bestuur automatisch een meerderheid heeft in het algemeen bestuur. Hoe wenselijk acht de regering deze constructie? Kan de regering toelichten hoe hiermee wordt voorkomen dat de checks and balances binnen de veiligheidsregio worden verzwakt? Welke andere oplossingen zijn onderzocht, maar hebben het uiteindelijk niet gehaald?

3.5 Voorwaarden lichte samenvoeging

De leden van de ChristenUnie-fractie zien dat de ambtelijke fusie van Hilversum en Wijdmeren reeds heeft plaatsgevonden. Het harmoniseren van het beleid van de twee gemeenten is daarmee in gang gezet. Op bepaalde onderwerpen zullen verschillen moeten worden overbrugd. Enkele voorbeelden zijn het verschil in beleid inzake de ruimtelijke ordening, het omgaan met kernen/wijken, de gemeentelijke lasten, en het economisch profiel. Deze leden vragen de regering inzichtelijk te maken op welke terreinen het (merkbare) beleid voor burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven het meest zal veranderen na de herindeling. Hoe wordt er geborgd dat deze harmonisatie zo soepel mogelijk verloopt en er bijvoorbeeld geen abrupte lastenstijgingen (of andere grote merkbare effecten) zijn voor burgers en bedrijven?

De leden van de Groep Markuszower vinden dat hier sprake is van een zogenoemde ‘lichte samenvoeging’, die in de praktijk neerkomt op het opheffen van Wijdmeren en het uitbreiden van Hilversum. Dit is geen gelijkwaardige fusie. De garanties die in de toelichting worden genoemd, zoals wijkgericht werken en participatie, zijn boterzacht en niet afdwingbaar. Zij bieden weinig tot geen houvast voor inwoners die vrezen dat hun stem in een grotere gemeente simpelweg minder gewicht krijgt. In hoeverre is het realistisch om te veronderstellen dat de belangen en identiteit van de dorpskernen van Wijdmeren in zo’n constructie daadwerkelijk gelijkwaardig worden meegewogen?

4. Gevolgen van de herindeling

4.1 Financiële aspecten

De leden van de VVD-fractie vragen de regering aan te geven wat de herindeling betekent voor de kwaliteit van de dienstverlening en het voorzieningenniveau voor de inwoners en ondernemers van Hilversum en Wijdmeren. Voorts vragen deze leden wat de gevolgen van de fusie zijn als het gaat om de lokale lasten voor de inwoners en ondernemers van de nieuwe gemeente Hilversum, waaronder de onroerendezaakbelasting.

De leden van de JA21-fractie constateren dat de financiële positie van Wijdmeren als kwetsbaar wordt gekwalificeerd. Deze leden vragen de regering in hoeverre de financiële

problematiek een doorslaggevende factor is geweest voor de herindeling en of hiermee feitelijk sprake is van financiële dwang tot schaalvergroting.

De leden van de BBB-fractie lezen dat de nieuwe gemeente financieel sterker zou worden en dat de algemene uitkering na herindeling ongeveer 5,56 miljoen euro hoger zou zijn dan de som van de afzonderlijke gemeenten. Kan de regering toelichten of hiermee niet een perverse financiële prikkel bestaat voor gemeenten om te fuseren? Deelt de regering de mening dat dergelijke prikkels het risico met zich meebrengen dat schaalvergroting wordt gestimuleerd, ook wanneer daar maatschappelijk geen draagvlak voor bestaat? Kan de regering toelichten of hiermee de omvang van het gemeentefonds met 5,56 miljoen euro toeneemt? Of blijft de omvang hetzelfde en wordt die 5,56 miljoen euro bij andere gemeenten weggehaald?

Deze leden constateren dat deze schaalvergroting vaak wordt gemotiveerd vanuit efficiëntie en bestuurskracht, maar dat tegelijkertijd veel inwoners ervaren dat de overheid steeds verder van hen af komt te staan. Is de regering bereid om te reflecteren op deze ontwikkeling? Deelt de regering de mening dat nabijheid van bestuur en herkenbare lokale democratie belangrijke waarden zijn die niet vanzelfsprekend overeind blijven bij verdere schaalvergroting? Is de regering bereid om breder onderzoek te doen naar de effecten van gemeentelijke schaalvergroting op democratische betrokkenheid, vertrouwen in de overheid en lokale identiteit?

Op financieel gebied zijn de aannames volgens de leden van de Groep Markuszower weinig overtuigend. Er wordt gewezen op een hogere algemene uitkering en mogelijke schaalvoordelen, maar de ervaring leert dat herindelingen gepaard gaan met aanzienlijke en vaak onderschatte kosten. Harmonisatie van beleid, integratie van systemen en organisatorische herinrichting brengen langdurige lasten met zich mee. Deze leden vragen zich af in hoeverre deze kosten realistisch zijn ingeschat en wat de consequenties zijn als de verwachte voordelen uitblijven.

5. Overige aspecten

De leden van de D66-fractie merken op dat herindelingen soms ingrijpende gevolgen hebben die ook, zowel positief als negatief, van invloed kunnen zijn op het plaatselijke vertrouwen in de overheid. Kan de regering richting de gemeente aansturen op het monitoren van de effecten op leefbaarheid, zeggenschap en tevredenheid van inwoners gedurende de komende vijf jaar? Daarnaast merken deze leden op dat er onder inwoners soms onvrede heerst over de communicatie omtrent het fusieproces. Inwoners hebben aangegeven terugkoppeling te missen over het al dan niet opvolging geven aan hun wensen en klachten. Herkent de regering dit signaal? Hoe ziet de regering haar eigen rol in de communicatie rond de herindeling?

De leden van de JA21-fractie vragen de regering of zij kan reflecteren op de volgorde waarin dit proces is doorlopen, waarbij eerst een ambtelijke fusie is gerealiseerd en vervolgens pas de bestuurlijke fusie wordt voorgesteld, en of dit volgens de regering past binnen de uitgangspunten van zorgvuldige besluitvorming en draagvlak.

De leden van de BBB-fractie willen nogmaals benadrukken dat dit wetsvoorstel voor hen symbool staat voor een bredere ontwikkeling in Nederland waarin gemeenten steeds groter worden.

De leden van de Groep Markuszower krijgen de indruk dat in het voorstel vooral vanuit bestuurlijk gemak is gedacht en veel minder vanuit de vraag wat dit betekent voor inwoners. Bij een besluit dat zo ingrijpend is, zouden deze leden verwachten dat duidelijk is dat inwoners hierachter staan. Dat beeld ontbreekt, of wordt in ieder geval niet overtuigend onderbouwd. Juist daarom hebben zij nog de nodige vragen en zien zij de reactie van de regering met belangstelling tegemoet.

5.1 Herindelingsverkiezingen en zittingsduur gemeenteraad

De leden van de CDA-fractie merken op dat de gemeentelijke herindeling ook onderdeel uitgemaakt heeft van de verkiezingscampagne rondom de gemeenteraadsverkiezingen van 2022. Partijen die zich tegen de herindeling hadden uitgesproken wonnen de verkiezingen en desalniettemin ligt nu het herindelingsvoorstel voor. Deze leden vragen of er naar inzicht van de regering hier sprake is van een democratisch tekort.

De leden van de SGP-fractie vragen op welke datum de wet van kracht moet zijn om uitsluitel te kunnen geven dat de geplande kandidaatstelling daadwerkelijk op 5 oktober 2026 kan gebeuren. Wanneer dient het wetsvoorstel aanvaard te zijn door het parlement? Deze leden vragen of de regering wil aangeven wat de gevolgen zijn voor de gemeenten Hilversum en Wijdmeren indien het wetsvoorstel niet tijdig of zelfs helemaal niet zou worden aanvaard, in ieder geval voor wat betreft het houden van de gemeenteraadsverkiezingen.